

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky

**Stratégia monitorovania a evaluácie
bilaterálnej rozvojovej spolupráce Slovenskej republiky**

október 2014

Stratégia monitorovania a evaluácie bilaterálnej rozvojovej spolupráce SR

1. Úvod

Táto stratégia predstavuje základný rámcový dokument, ktorý definuje zásady monitorovania a evaluácie rozvojových aktivít realizovaných v rámci nasledovných 8 nosných programov bilaterálnej rozvojovej spolupráce SR:¹

1. Program rozvojových intervencií
2. Program odovzdávania transformačných skúseností
3. Program podnikateľských partnerstiev
4. Program humanitárnej pomoci
5. Program vládnych štipendií
6. Program vysielania rozvojových pracovníkov a civilných expertov do rozvojových krajín
7. Program rozvojového vzdelávania a verejnej informovanosti v SR
8. Program budovania kapacít

Stratégia vychádza zo štandardov kvality, ktoré schválil Výbor pre rozvojovú pomoc Organizácie pre hospodársky rozvoj a spoluprácu (DAC/OECD) v roku 2010.²

Hlavným cieľom tejto stratégie je ukotviť monitorovanie a evaluáciu v projektovom cykle ako kľúčové nástroje pre zvyšovanie efektívnosti oficiálnej rozvojovej pomoci (Official Development Assistance) SR.

2. Monitorovanie aktivít bilaterálnej rozvojovej spolupráce SR

Monitorovanie znamená priebežnú alebo periodickú kontrolu a analýzu aktivít rozvojovej spolupráce SR, zistenie stavu ich implementácie a porovnanie dosiahnutých výstupov na základe vopred stanovených indikátorov. Monitorovanie konfrontuje plánovaný pokrok aktivity so skutočným plnením počas implementácie.

Monitorovanie poskytuje prehľad o obsahovom a finančnom postupe aktivity a umožňuje včas odhaliť nedostatky v realizácii a hľadať riešenie na ich priebežnú nápravu. Monitorovanie kladie dôraz na jednotlivé činnosti, výstupy a plnenie stanovených podmienok kontrahovaných projektov. Jeho účelom je zabezpečiť priebežné plnenie cieľov aktivít v súlade s kontrahovanými podmienkami. Súčasťou monitorovania môže byť aj návšteva miesta realizácie rozvojovej aktivity, či rozhovory s realizátormi a zástupcami cieľovej skupiny, resp. partnerského subjektu.

Výsledky monitorovania sú zaznamenané v monitorovacej správe a slúžia ako podklad pre Slovenskú agentúru pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu – SAMRS a MZVaEZ SR k internému vykazovaniu priebehu a výsledkov aktivít v rámci rozvojovej spolupráce, ako aj

¹ Tieto programy sú definované v kapitole 5 Strednodobej stratégie pre rozvojovú spoluprácu Slovenskej republiky na roky 2014-2018, ktorú schválila vláda SR dňa 15.1.2014.

² Štandardy kvality na hodnotenie rozvojovej spolupráce (Quality Standards for Development Evaluation), ktoré zdôrazňujú úlohu a potrebu evaluácie projektov rozvojovej spolupráce; zdroj: <http://www.oecd.org/development/evaluation/qualitystandards.pdf>

k efektívnemu riadeniu a eventuálnej modifikácii aktivity v priebehu implementácie. Monitorovanie zohľadňuje aj meniace sa podmienky počas realizácie aktivity.

Monitorovanie zastrešuje a realizuje SAMRS a príjemca prostriedkov ODA a môžu sa na ňom podľa kapacitných možností podieľať MZVaEZ SR a ZÚ SR.

2.1. Účastníci monitorovania

Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu (SAMRS)

SAMRS administruje a riadi program realizácie rozvojových aktivít financovaných z prostriedkov ODA SR a je povinná vykonávať ich priebežnú kontrolu³. V priebehu implementácie aktivít sú ich realizátori povinní predkladať SAMRS priebežné monitorovacie správy, finančné správy a záverečnú správu.

Zastupiteľské úrady SR v partnerských krajinách

V zmysle Zákona o zahraničnej službe (č. 151/2010) „Diplomatická misia zabezpečuje aj pomoc pri príprave a realizácii rozvojových programov a rozvojových projektov podporovaných zo slovenskej oficiálnej rozvojovej pomoci“ (2. Časť, paragraf 7, bod 2). ZÚ SR sa môžu podieľať na monitorovaní, resp. poskytovať SAMRS a Odboru rozvojovej a humanitárnej pomoci MZVaEZ SR (ORPO) súčinnosť pri realizácii monitorovacích ciest na miesta implementácie aktivít.

Odbor rozvojovej a humanitárnej pomoci MZVaEZ SR

Odbor rozvojovej a humanitárnej pomoci (ORPO) spolupracuje pri realizácii monitorovania rozvojových aktivít so SAMRS a ZÚ SR, najmä na realizácii monitorovacích ciest v partnerských krajinách.

Príjemcovia prostriedkov ODA SR

Zodpovedajú za realizáciu rozvojových aktivít a ich výstupy. V zmysle ustanovení kontraktu so SAMRS realizujú monitorovanie, poskytujú požadované informácie o výstupoch a vývoji situácie, ako aj o efektívnosti realizácie rozvojovej aktivity.

3. Evaluácia bilaterálnej rozvojovej spolupráce SR

Evaluácia je zameraná na systematické a objektívne posúdenie prebiehajúceho alebo ukončeného rozvojového projektu, programu alebo aktivity, ich implementácie a výsledkov⁴. Jej účelom je v prvom rade zistiť, do akej miery sú tieto realizované v súlade so stanovenými cieľmi a ukazovateľmi. Evaluácia tiež dáva odpoveď na to, ako rozvojová aktivita zodpovedá miestnym potrebám partnerských krajín, aké sú jej vplyvy na cieľové skupiny a do akej miery sú aktivity rozvojovej spolupráce SR relevantné, efektívne, účinné a udržateľné.

³ V zmysle § 10, ods. 2, zákona č. 617/2007 Z. z. o oficiálnej rozvojovej pomoci a o doplnení zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov.

⁴ OECD/DAC Quality Standards

Na rozdiel od monitorovania, evaluácia kladie dôraz na zistenie vplyvov a prínosov rozvojovej spolupráce a jej výsledky majú širšiu využiteľnosť v okruhu účastníkov ako výsledky monitorovania. Evaluácia je zároveň aj kľúčovým nástrojom v úsilí zvýšiť efektívnosť rozvojovej spolupráce⁵. Výsledky evaluácie slúžia ako podklad pre rozhodovanie o ďalšom teritoriálnom i sektorovom smerovaní rozvojovej spolupráce ako aj podklad pri rozhodovaní o alokácii finančných zdrojov. Predmetom evaluácie môžu byť jednotlivé aktivity vo vybranej partnerskej krajine alebo vo vybranom sektore, alebo niektorý z programov bilaterálnej rozvojovej spolupráce SR. Pri evaluácii sa bude klásť dôraz na partnerstvo s cieľovými skupinami, inštitúciami a ďalšími relevantnými aktérmi v partnerských krajinách.

Evaluáciu zabezpečuje MZVaEZ SR (ORPO). Vykonáva sa najmä v prípade finančne náročnejších rozvojových aktivít v partnerských krajinách rozvojovej spolupráce SR. Výber rozvojových aktivít SR na evaluáciu vychádza zo sektorových a geografických priorít SR a sústreďuje sa prioritne na aktivity, ktorých výsledky môžu mať výrazný vplyv na ďalšie smerovanie rozvojovej spolupráce SR.

Evaluácia môže byť iniciovaná:

- a) Ad-hoc na základe odporúčania SAMRS alebo ZÚ SR v partnerskej krajine ODA SR;
- b) Na základe ročného plánu evaluácií, ktorý pripravuje MZVaEZ SR/ORPO v spolupráci so SAMRS a príslušným(i) ZÚ SR.

Evaluáciu bilaterálnej rozvojovej spolupráce SR vykonávajú externé subjekty (podrobnejšie v časti „Účastníci evaluácie“) s relevantnými skúsenosťami v oblasti evaluácie rozvojovej spolupráce.

Výstupy z evaluácie umožnia:

- poučiť sa zo skúseností, ktoré ovplyvnia súčasné a budúce aktivity rozvojovej spolupráce SR;
- zvýšiť efektívnosť rozvojovej spolupráce SR;
- zvýšiť transparentnosť využitia finančných prostriedkov rozvojovej spolupráce SR vo vzťahu k internému ako aj externému prostrediu (verejnosť, parlament);
- rozhodovanie o ďalšom smerovaní rozvojovej spolupráce SR na riadiacej i politickej úrovni.

Pri evaluácii bilaterálnej rozvojovej spolupráce SR sa bude využívať externá evaluácia realizovaná nezávislými, špecializovanými externými inštitúciami. Táto evaluácia môže mať tri podoby:

- predbežná (ex-ante) – realizuje sa na začiatku cyklu pred schválením aktivity;
- priebežná – prebiehajúca počas realizácie aktivity;
- záverečná (ex-post) – ihneď po ukončení aktivity alebo po uplynutí určitého obdobia (cca 2 roky) po ukončení aktivity.

⁵ Paris Declaration on Aid Effectiveness (2005), Accra Agenda for Action (2008), Busan Outcome Document (2011), Mexico High Level Meeting Communiqué (2014)

3.1. Hlavné princípy evaluácie

Medzi hlavné princípy evaluácie patria:

- Nezávislosť – evaluácia sa realizuje nezávisle od projektovania a implementácie, evaluátor je nezávislý, nezaujatý, vybraný procesom obstarávania.
- Integrita, čestnosť a bezúhonnosť evaluátorov.
- Partnerstvo a vzájomná zodpovednosť – posilnenie vlastníctva výsledkov rozvojových aktivít.
- Koordinácia a súlad záujmov – súlad národných záujmov s rozvojovými aktivitami.

3.2. Hlavné kritériá evaluácie

Vo väčšine prípadov sa bez ohľadu na typ a sektor, uplatňujú počas evaluácie OECD / DAC kritériá⁶:

1. *Relevantnosť* (relevance) – do akej miery sú ciele rozvojovej aktivity v súlade s požiadavkami beneficentov (prijímateľov pomoci), s potrebami partnerskej krajiny a globálnymi prioritami beneficentov a donorov.
2. *Účinnosť* (efficiency) – do akej miery sú vložené prostriedky (čas, skúsenosti, atď.) premenené na výstupy a výsledky.
3. *Efektívnosť* (effectiveness) – do akej miery sú ciele rozvojovej aktivity dosiahnuté alebo sa dosiahnu.
4. *Dopad* (impact) – pozitívny a negatívny, primárny a sekundárny, priamy a nepriamy, zámerné a neúmyselné dlhodobé výsledky dosiahnuté prostredníctvom rozvojovej aktivity.
5. *Udržateľnosť* (sustainability) – kontinuita v dosahovaní prínosov z rozvojovej aktivity po ukončení jej realizácie, pravdepodobnosť dlhodobých prínosov a pružné odolávanie rizikám v dosahovaní benefitov z rozvojovej spolupráce.

Okrem týchto základných kritérií môžu byť pri evaluácii použité aj ďalšie špecifické kritériá v závislosti od druhu rozvojových aktivít, sektorového a geografického zamerania. V niektorých prípadoch sa bude klásť väčší dôraz na niektoré z týchto kritérií a môžu byť doplnené ďalšie kritériá.

3.3. Účastníci evaluácie

Evaluátor

Najdôležitejšiu úlohu v rámci evaluácie zohráva samotný *evaluátor*, ktorým je externý subjekt, ktorého MZVaEZ SR (ORPO v spolupráci s ODVO) vyberie na základe verejného obstarávania. Výber evaluátora je podmienený zameraním rozvojovej aktivity SR. Evaluátormi môžu byť právnické osoby (subjekty špecializujúce sa na evaluáciu) alebo fyzické osoby (konzultanti, skupiny konzultantov, poradcov, ktorí majú dostatok odborných znalostí a skúseností v oblasti evaluácie rozvojových projektov).

⁶ DAC/OECD – www.oecd.org/document/22/0,2340,en_2649_34435_2086550_1_1_1_1_1,00.html

Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu (SAMRS)

SAMRS spolupracuje s evaluátormi hlavne pri poskytovaní dokumentov a konzultácií k hodnoteným aktivitám. Pred začatím externej evaluácie SAMRS predloží podklady k hodnoteniu vybranej rozvojovej aktivity vrátane priebežných monitorovacích správ, finančných údajov a ďalších relevantných dokumentov.

MZVaEZ SR

Odbor rozvojovej a humanitárnej pomoci (ORPO) v spolupráci so SAMRS a s rozvojovými kompetentnými pracovníkmi na ZÚ SR (tzv. rozvojoví diplomati) plánuje evaluácie na príslušný rok s výhľadom na nasledujúce obdobie a v spolupráci so SAMRS vyberá konkrétne aktivity, ktoré budú predmetom evaluácie.

Ostatné zainteresované subjekty

Významnými účastníkmi evaluácie sú *realizátor aktivity a jeho lokálny partner*. Tieto subjekty sú povinné poskytnúť súčinnosť a vytvárať podmienky pre úspešný priebeh evaluácie. Do skupiny ostatných zainteresovaných subjektov môžeme zaradiť aj *odborníkov z iných ústredných orgánov štátnej správy SR a externých expertov*, ktorí sa špecializujú na príslušné sektorové aktivity podliehajúce evaluácii.

Referenčná skupina

Tvorí ju zástupca odboru rozvojovej a humanitárnej pomoci MZVaEZ SR, zástupca SAMRS a rozvojový pracovník ZÚ SR v teritóriu, kde sa evaluácia uskutoční. Úlohou referenčnej skupiny je riadiť evaluáciu a poskytovať informácie, odporúčania a pripomienky v priebehu evaluácie pri zachovaní nestrannosti.

3.4. Postup evaluácie

Proces evaluácie pozostáva z piatich základných fáz:

1. Návrh evaluačných aktivít na príslušný rok je súčasťou Zamerania bilaterálnej rozvojovej spolupráce SR, ktoré predkladá SMOP/ORPO na rokovanie vlády SR.
2. MZVaEZ SR/ORPO v spolupráci so SAMRS vypracuje zadávacie podmienky a v spolupráci s ODVO zabezpečí výber externého evaluátora formou *verejného obstarávania* podľa zákona č. 25/2006 Z.z. o verejnom obstarávaní. Obstarávanie je tiež v súlade s internými predpismi MZVaEZ SR.
3. Vybraný evaluátor pripraví výstupy v súlade so zadaním, ktoré určuje zameranie a rozsah evaluácie vrátane evaluačných otázok, výberu vzorky a nástrojov zberu dát. Evaluátor predloží všetky výstupy na schválenie MZVaEZ SR/ORPO a SAMRS.
4. Po ukončení evaluácie predloží evaluátor návrh záverečnej správy členom referenčnej skupiny na pripomienkovanie. Následne zapracuje vznesené pripomienky a predloží *záverečnú správu*.
5. Po predložení záverečnej evaluačnej správy MZVaEZ SR/ORPO zabezpečí jej prezentáciu a diskusiu k zisteniam a odporúčaniam. Na prezentáciu MZVaEZ SR/ORPO

pozve všetky zainteresované strany. MZVaEZ SR/TLAČ a SAMRS zverejnia záverečnú evaluačnú správu na svojich webových sídlach.

3.5. Využitie výsledkov evaluácie

Odporúčania z evaluačnej správy MZVaEZ SR využije pre optimalizáciu plánovaných rozvojových aktivít (vrátane prijatia vhodných opatrení na odstránenie zistených nedostatkov), ako aj pre efektívnejšie nastavenie budúceho zamerania rozvojovej spolupráce SR.

MZVaEZ SR/ORPO a SAMRS robí pravidelne odpočet ohľadne realizácie odporúčaní, ktoré boli výsledkom evaluácie.

3.6. Rozpočet vyčlenený na evaluáciu

Na evaluáciu aktivít financovaných z prostriedkov rozvojovej spolupráce SR budú každoročne v rámci príslušného zamerania bilaterálnej rozvojovej spolupráce SR na nasledujúci rok vyčlenené finančné prostriedky vo výške, o ktorej rozhodne MZVaEZ SR v závislosti od celkovej výšky prostriedkov alokovanej na ODA SR.